

PAULIUS ZOVĖ

Kazės Zimblytės koliažų restauravimas

Kazė Zimblytė (1933–1999) – viena įdomiausių lietuvių tapytojų abstrakcionistų. Koliažus, instaliacijas, kompozicijas menininkė kūrė 1969–1988 metais. Ji laikytina lietuviškojo minimalistinio abstrakcionizmo pradininke. Lietuvos dailės muziejaus (LDM) Prano Gudyno restauravimo centre restauruota daug jos piešinių, monotipijų, koliažų. Vieni įdomiausių restauravimo prasme – didelio formato koliažai su erdvinėmis detalėmis: „Kompozicija. I“ (LDM ED-170437), „Kompozicija žalia“ (LDM ED-170414), „Šventė Vilniuje. Trimituoja“ (LDM ED-170438).

Reikšminiai žodžiai: Kazė Zimblytė, koliažas, restauravimas, atkūrimas.

K. Zimblytės kūrybos principus gražiai nusakė Alfonsas Andriuškevičius: „Zimblytė konstruoja erdvę, nes šioji jos paveikluose, regis, yra pagrindinis dalykas. [...] Kokiomis medžiaginėmis priemonėmis naudojasi tapytoja, kurdamą tą erdvę su šviesa ir suteikdama žiūrovui galimybę išgyventi aptartąsias būsenas? Paprastutėmis: drobe, kartonu, popierium, nitroemaliniais dažais. Nuo kitų mūsiškių skiriasi tuo, kad prie drobės ar kartono dažnai klijuoja popieriaus juostas, o paveiklo paviršių nupurškia. Ir jos pamėgtoji kompozicinė schema elementari: paveiklo pakraščiu eina apvadas, o centre susiformuoja stačiakampis. Bet čia ir glūdi vandens pavertimo vynu paslaptis: buitiskiausios medžiagos paveiklo sistemoje nelyginant sakralizuojasi, o nuolat eksploatuojama „schema“ kaskart atgimsta vis kitu, savaip įdomiu pavidalu.“¹

Koliažus K. Zimblytė kūrė ant įvairiausio pagrindo – tai gali būti tiek didelio formato statybinio presuoto kartono lapas ar purus minkštas kartonas, prikaltas prie grubaus darbo porėmio, tiek negruntuota drobė, užtempta ant seno porėmio. LDM Prano Gudyno restauravimo centre restauruotų trijų didelio formato koliažų su erdvinėmis figūromis

paviršius drąsiais potėpiais dengtas blizgiu dažų sluoksniu, įmaišius bronzos pudros. Savita paviršiaus faktūra sukurta priklijuojant daugelį persiklojančių, suraukšlėtų, įvairios formos popieriaus fragmentų, prireikus prikemšant suglamžytų senų tapetų, lapų iš žurnalų, laikraščių. Klijuota baltos spalvos kljais – jie tepti storai, ir, išdžiūvę po popieriaus sluoksniais, sudarė kietas storas sankaupas. Detalės, sukurtos iš storo popieriaus bei gofruoto pakavimui skirto kartono, pritvirtintos tik vienu pakraščiu, įvairiai suriestos bei išlankstytos jos sukuria erdvės įspūdį. Sunkesnės detalės iš storo kartono ar faneros prie pagrindo papildomai pritvirtintos vinutėmis, kurios nugarinėje pusėje užlankstytos. Koliažų faktūrinis paviršius bei detalės dar kartą dažyti blizgiais grūdėtos faktūros bronzos spalvos bei įvairių atspalvių pilkai žalsvais dažais. Jie uždengia detalių jungimo ribas, ištryškusius kljais, vinučių galvutes. Aiškiai matyti potėpių žymės, dažų sankaupos ties popieriaus fragmentų ribomis bei raukšlėmis.

Koliažų būklė prieš restauravimą

Į LDM fondus minėtieji trys K. Zimblytės koliažai pateko gerokai sunykę, su daug pažeidimų. Erdvinės detalės buvo įplyšusios, deformuotos, prispaustos prie pagrindo, suglamžytos, ties išlenkimais perlūžusios, praradusios grakštumą. Kai kurių dalių ar jų fragmentų trūko. Centrinėje koliažų dalyje popieriaus sluoksniai buvo smarkiai pažeisti, išplyšę. Dažų sluoksnis nubrozdytas, vietomis nutrupėjęs. Koliažų paviršius labai dulketas, aptaškytas įvairiais nešvarumais, dažais, su gausybe vabzdžių ekskrementų. Ypač daug nešvarumų, dulkių buvo susikaupę po koliažo detalėmis, jų išsiplėtusiuose įplyšimuose, reljefo įdubimuose. Kūrinių pagrindas – didelio formato kartonas – nebuvo pakankamai standus,

keliant išsilenkdavo. Dėl šių deformacijų ant kartono priklijuotus popieriaus sluoksnius ir detales buvo nesunku atskirti, jie lengvai plyšo. Kljams atšokus nuo pagrindo, detalės laikėsi nestabiliai, judėjo. Vinutės buvo surūdijusios, klibančios, porėmiai išsiklaipę, išklibę, sulūžę.

Restauravimo eiga

Pirmiausia iš sunkiai pasiekiamų vietų nuvalytos dulės ir kiti paviršiaus nešvarumai

vaizdinėje ir nugarinėje pusėje. Sutvarkytas kūrinių pagrindas: suklijuotos išsisluoksniavusios kartono sritys, atkurti trūkstami kampai, pakeistos sulūžusios porėmių dalys. Nepakankamai standus kartonas

Koliažo „Kompozicija. I“ restauravimas: erdvinės detalės įplyšimų kljajimas.

Fot. P. Zovė

Kazė Zimblytė.
„Kompozicija. I“.
2011 m. Vaizdas prieš
restauravimą.

*Kartonas, popierius, koliažas,
tempera, bronzos dažai,
104x122 cm.
LDM ED-170437.
Fot. V. Šileikienė*

—
Koliažas „Kompozicija. I“
po restauravimo.

Fot. V. Šileikienė

Kazė Zimblytė.
„Kompozicija žalia“.
2008 m. Vaizdas prieš
restauravimą.

*Drobė, popierius, koliažas,
bronzos dažai, 90x110 cm.
LDM ED-170414.
Fot. V. Šileikienė*

—
Koliažo „Kompozicija
žalia“ fragmentas prieš
restauravimą (matyti
išplyšę popieriaus
sluoksniai bei kamšalas).

Fot. P. Zovė

buvo priklijuotas prie naujai pagaminto porėmio – taip jis tapo gerokai tvirtesnis. Kad nebejudėtų, detales laikančios vinutės įtvirtintos polimeriniais klijais.

Ypač sudėtinga buvo suklijuoti pažeistų erdvinių detalių lūžius ir įplyšimus. Norint išvengti koliažo detalių reljefo suplokštėjimo, lokaliai

Koliažas „Kompozicija žalia“ po restauravimo.

Fot. V. Šileikienė

sudrėkinus klijuojamas vietas, po jomis buvo pakištos iki reikiamo storio sulankstytos neaustinės medžiagos atraižos. Tam, kad nelygus reljefinis paviršius būtų prispaustas tolygiai, slėgta smėlio maišeliais. Erdvinių detalių įplyšimai klijuoti jų kraštus sujungiant popieriaus intarpais. Presuota lokaliai, suspaudžiant mažais spaustukais. Likę plyšiai užkamšyti plonu popieriumi, taip suformuota vientisa paviršiaus faktūra.

Visuose restauruotuose koliažuose trūko keletu detalių ar jų fragmentų. Siekiant, kad būtų išlaikytas kūrinių vientisumas, jas teko atkurti. Trūkstamų detalių siluetai buvo nuspėjami pagal dažais nepadengtas koliažo sritis. Bendras jų vaizdas, spalvos, formos atkurtos remiantis išlikusių simetriškų ar pasikartojančių detalių fragmentais. Jų ruošiniai sukurti iš gofruoto kartono ir kraftpopieriaus arba suformuoti iš suklijuotų popieriaus sluoksnių. Iš plastilino nulipdžius reikalingą detalės formą, ant jos klijuoti sumirkyto popieriaus sluoksniai. Suformuotos raukšlės, paviršiaus faktūra. Norint atkartoti storą ir kietą klijų sluoksnį, naudoti klėjai buvo sumaišyti su kreidos milteliais. Atkuriamos detalės tonuotos temperos ir akvarelės dažais, sumaišytais su bronzos pudra. Naudotasi plačiu teptuku – taip bandyta sukurti potėpių įspūdį. Laikantis meno kūrinių restauravimo etikos ir estetikos principų, atkurieji fragmentai nuo originalių jų truputį skiriasi faktūra ir yra šiek tiek šviesesni. Klijavimo siūlės, dažų sluoksnio paviršiaus pažeidimai retušuoti taškinio retušo būdu.

Kazės Zimblytės koliažo „Šventė Vilniuje. Trimituoja“ trūkstamos detalės fragmento atkūrimas ant plastilino formos klijuojant popieriaus sluoksnius.

Fot. P. Zovė

Kazės Zimblytės koliažo „Šventė Vilniuje. Trimituoja“ trūkstamos detalės atkūrimas.

Fot. P. Zovė

Prie porėmių kraštų medvaržčiais pritvirtintos apsauginės medinės lentjuostės. Taip koliažų briaunos bus geriau apsaugotos nuo galimų pažeidimų. Iš gofruoto kartono pagaminti aplankai, apsaugantys nuo pažeidimų erdvines koliažų detales.

Restauruojant K. Zimblytės kūrinis, jų technologinius tyrimus atliko LDM Prano Gudyno restauravimo centro technologė-chemikė Rūta Butkevičiūtė.

Išnašos

1. Andriuškevičius A., *Lietuvių dailė: 1975–1995*, Vilnius, 1997, p. 154–155.

Kazės Zimblytės koliažas
„Šventė Vilniuje.
Trimituoja“ (2007 m.) po
restauravimo.

*Kartonas, popierius, koliažas,
bronzos dažai, 130x102 cm.
LDM ED-170438.
Fot. V. Šileikienė*

Restoration of Kazimiera Zimblyte artworks, made in collage technique

PAULIUS ZOVĖ

Kazimiera Zimblyte (1933–1999) – painter abstractionist, author of collages and installations. She’s considered as the pioneer of Lithuanian minimalism and abstractionism.

Collages made on large format building pressboard sheets. The surface covered with numerous overlapping, wrinkling, various fragments of paper shapes, creating a unique surface texture. Glued with white glue, it makes rigid thick aggregates under the paper after it dries. Details of

thick paper and corrugated cardboard packaging attached only at one edge, variously flanged and unfolded, thus creating the impression of dimensionality. Collage surfaces and details painted in high-gloss, grainy texture bronze color and gray-green paint. Clearly visible stroke marks its aggregates at the paper fragments boundaries and wrinkles.

Dimensional details torn, deformed, crushed to the ground, some fragments missing. The central part of the paper severely damaged, extracted, visible tons of surface dirt. Collage ground – large format cardboard is not enough rigid to lift it up, doing so it bents. Due to these deformations, parts on cardboard coming off, falling or crack that's why paper layers were decided to glue on.

Artwork's basis reinforced, glued cracks and dimensional details while gluing pressed locally, compressing with small clips. Missing parts were recovered in consideration of silhouettes, predicted by collage unpainted areas. Surface look restored on the basis of remaining detail shapes. Their blanks glued made of corrugated board and kraft paper, or formed of glued together paper layers.

Restored details retouched with tempera and watercolor paints, mixed with bronze powder. In accordance with the works of art restoration ethical and aesthetic principles, restored fragments slightly different in texture and lighter compared to authentic.